

РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Гольцов Андрій Геннадійович

Геостратегія держави: прикладний вимір

УДК 327

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-1.12>

Гольцов Андрій Геннадійович
доктор політичних наук,
доцент кафедри філософії
та міжнародної комунікації
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
вул. Героїв Оборони, 15, Київ, Україна
ORCID: 0000-0001-7696-3223

У статті досліджуються сутність геостратегії держави загалом, а також в прикладному вимірі, змістовні особливості прикладної геостратегії та її основні типи. Геостратегія, у широкому сенсі, містить виявлення та обґрунтування головних цілей, норм та принципів зовнішньої політики держави, а також загальне планування дій, розробку засобів та прийомів реалізації інтересів держави в міжнародному середовищі. Реальна геостратегія держави може не відповідати нормам міжнародного права та загальнолюдської моралі. Держави світу офіційно не артикулюють зміст своєї реальної стратегії, проте де-факто втілюють її положення, плани, програми в своїй практичній геостратегії. Прикладна геостратегія визначає основні цілі та завдання зовнішньої політики держави на різних ієрархічних рівнях, а також розробляє напрями та засоби її реалізації. Геостратегія призначена для вироблення практичних рекомендацій щодо оптимального захисту національної безпеки держави та реалізації її національних інтересів. Геостратегія держави зазвичай носить комплексний характер, що означає постановку низки взаємопов'язаних цілей і завдань у різних галузях діяльності на міжнародній арені, а також визначення основних засобів їх реалізації. У геостратегії виділяється, передусім, політичний напрям, а разом з ним також військовий, економічний, культурний, інформаційний (чи культурно-інформаційний). Геостратегічний вектор є провідним (чи одним з провідних) просторовим напрямком геостратегії держави і може визначатись на глобальному, регіональному чи локальному рівнях. Доцільно виокремлювати геостратегії впливу (чи контролю), «конфронтації» та «кооперації». У статті проаналізовано три основні типи «конфронтаційних» геостратегій: наступальну, оборонну, відступальну. Маневрена геостратегія є змішаним («гібридним») типом, оскільки поєднує оборонні та наступальні геополітичні акції на різних ділянках геопростору та в різний час. Актуальним завданням для Української Держави постає вироблення ефективної наступальної геостратегії у війні проти агресивної Росії.

Ключові слова: «велика стратегія», геостратегія, прикладна геостратегія, національна безпека, геостратегічний вектор, наступальна геостратегія, оборонна геостратегія, маневрена геостратегія.

Вступ. Сучасний світовий порядок зазнає суттєвих негативних трансформацій. Одним з найвагоміших чинників дестабілізації світового порядку є втілення агресивною Росією своєї експансіоністської геостратегії. Досягнення стратегічних цілей та завдань держави на міжнародній арені передбачає використання певної сукупності засобів. Розробка концептуальних засад стратегії держави має спиратися на ґрунтовний аналіз численних геопросторових факторів. Геостратегія держави спрямована на забезпечення власних геополітичних та гео економічних інтересів на міжнародній арені. Найбільш вагомим фактором для вироблення геостратегії держави є захист національної безпеки та реалізація національних інтересів на міжнародній арені. Отже, виявлення сутності геостратегії взагалі та її прикладних аспектів має неабияке науково-теоретичне й практичне значення. За умов російської агресії для української науки розробка основних засад дієвої геостратегії постає особливо важливим завданням.

Класиками геостратегічних студій варто вважати Г. Маккіндера, К. Гаусгофера, С. Коена, А. Мегана,

Н. Спідмена. Значний науковий інтерес становлять розробки таких закордонних дослідників, як Р. Арт, З. Бжезінський, Дж. Вайлі, К. Долман, К. Грей, П. Кеннеді, Дж. Коллінз, В. Крішнаппа, Б. Ліддел Гарт, Дж. Слон, К. Сорокін, Ю. Тихонравов, Л. Фрідман, Ч. Хілл, В. Цимбурський та багато інших.

У першій половині ХХ ст. досить високий теоретичний рівень був притаманний геостратегічним розробкам українських вчених, передусім, С. Рудницького та Ю. Липи. Серед сучасних українських дослідників у царині геостратегічних студій слід назвати В. Горбуліна, М. Дністрянського, Д. Дубова, Д. Ключка, О. Кондратенка, В. Липкана, В. Мандрагелю, М. Ожевана, Б. Парахонського, М. Русанову, В. Смолянюка, І. Храбана, С. Цибульського, С. Юрченка та ін.

Мета та завдання. Головною метою статті є з'ясування сутності геостратегії держави в прикладному вимірі. Провідні завдання: виявлення сутності «великої стратегії» держави та геостратегії в широкому сенсі; визначення прикладної геостратегії та основних складових; аналіз основних типів геостратегії держави на міжнародній арені.

Методи дослідження. У процесі виконання роботи застосовувалися загальнонаукові, політологічні, геополітичні методи. У філософському сенсі, дослідження спиралося на діалектичний метод пізнання об'єктів, процесів та явищ на різних рівнях геопросторової організації суспільства. Для аналізу змістовного наповнення геостратегії та геополітичного потенціалу держави був використаний комплексний підхід. Синтез різних складових прикладної геостратегії держави засвідчив їхню інтегральну єдність.

Результати. Зовнішня політика держави, її участь у міжнародних відносинах визначаються, насамперед, її «великою стратегією». В історичному минулому «велика стратегія» («grand strategy») держави розроблялася на основі її головних воєнних цілей. Саме війна вважалася найбільш дієвим засобом забезпечення існування та розвитку держави. Б. Ліддел Гарт вважав, що призначення «великої стратегії» полягає в тому, щоб «координувати та спрямовувати всі ресурси країни чи групи країн на досягнення політичної мети війни – мети, що визначається великою, або державною, політикою» [11, р. 322]. З погляду Р. Арта, у «великій стратегії» мають бути визначені цілі зовнішньої політики держави та виявлено її військове позиціонування [3, р. 2]. На думку П. Кеннеді, у «великій стратегії» держави потрібно консолідувати й застосувати всі військові та невійськові компоненти її сили [9, р. 5]. Найбільш доцільним є комплексний («інтегративний») підхід до вироблення «великої стратегії», при використанні якого для досягнення головних цілей держави передбачається ефективне поєднання політичних, економічних, культурних, військових та інших цілей. У розумінні В. Крішнаппи, державна «велика стратегія» має містити декілька провідних складових: «план дій», «візію», «парадигму», «загальну перспективу світогляду», «стратегічну культуру», «гармонізацію цілей політики та засобів їх досягнення», «патерн» [10, р. 115-119]. Досить поширеним стало виокремлення у «великій стратегії» низки підсистем, передусім, військової політичної, економічної. На основі «великої стратегії» держави розробляються довгострокові стратегічні плани її розвитку.

У широкому розумінні геостратегію держави можна вважати просторовим виміром її «великої стратегії». Головним призначенням геостратегії вважається захист національних інтересів держави як у мирний, так і воєнний час. Офіційна (формальна) стратегія держави знаходить відображення в законодавчих актах, ухвалених у встановленому порядку концепціях, стратегіях, доктринах тощо. Згідно з офіційними актами, державна стратегія на міжнародній арені, як правило, ґрунтується на сучасних міжнародно-правових нормах і, навіть, загальнолюдських цінностях. Але та геостратегія держав, яка розробляється й втілюється

ними на міжнародній арені далеко не завжди відповідає нормам міжнародного права, загальнолюдської моралі та іншим «високим» ідеалам. Неформальна, проте реальна геостратегія (як і геополітика) вирізняється цинізмом, жорстким реалізмом [1, с. 48]. Така справжня (неформальна) геостратегія держави, звісно, офіційно не артикулюється, проте її положення, плани, програми де-факто втілюються в практичній геостратегії держави.

Прихильники класичних військово-стратегічних студій традиційно пов'язували вироблення геостратегії, передусім, з географічними міркуваннями [12]. Загалом, згідно із так званим «мілітаристським» підходом, основою державної геостратегії мала бути постановка та втілення воєнних цілей та завдань. Тому геостратегія поставала в якості галузі (або сфери) практичного застосування військової сили на основі просторових параметрів. Нині суто «мілітаристське» розуміння геостратегії вже не є таким популярним, але врахування воєнних цілей при розробці та реалізації державної геостратегії було і залишається актуальним. Поєднання військових та політичних аспектів при виробленні стратегії держави є досить складною творчою справою [7], потребує «синтетичного» підходу.

Таким чином, геостратегія, у широкому сенсі, передбачає виявлення та обґрунтування головних цілей, норм та принципів зовнішньої політики держави, а також загальне планування дій, вироблення комплексу засобів та прийомів реалізації її інтересів на міжнародній арені. Велике значення має розробка концептуальних та методологічних засад геостратегічних досліджень. Вагому роль відіграє геополітична ідеологія, котра неминуче впливає на вироблення основних засад геостратегії.

Прикладний підхід до трактування сутності геостратегії виявився найбільш затребуваним. Прикладна геостратегія має визначати основні цілі та завдання державної зовнішньополітичної діяльності на різних ієрархічних рівнях, а також напрями та засоби її реалізації. Практичне значення геостратегії пов'язане, передусім, з розробкою та реалізацією ефективних заходів щодо комплексного захисту безпеки держави. У даному контексті геостратегія призначена для вироблення практичних рекомендацій щодо оптимального захисту національної безпеки та реалізації національних інтересів держави. У багатьох працях акцентується увага на спорідненості стратегічних політичних цілей держави з економічними. Так, вважається, що геостратегія спрямована на використання природного середовища задля розв'язання проблем політичного та економічного добробуту країни [8, р. 8].

Серед закордонних дослідників (як західних, так і російських) поширене уявлення про геостратегію як прикладну складову (або вимір) геополітичної системи держави.

літики. У геополітичних студіях вже укорінилося переконання, що геостратегія має виявляти просторові пріоритети зовнішньої політики держави. Саме геостратегія покликана формувати підвалини зовнішньої політики, особливо в контексті доцільності застосування сили для досягнення стратегічних цілей. За З. Бжезінським, «геостратегія – стратегічне управління геополітичними інтересами» [5, р. хііі]. У сучасній політології користуються авторитетом уявлення, що геостратегія є певним синтезом стратегічних цілей, напрямів та принципів зовнішньої політики держави. При цьому часто наголошується, що вказані вище цілі, напрями та принципи обґрунтовуються саме геополітикою. У геостратегії вже накопичений достатньо великий обсяг прикладних розробок, і багато які з них виявилися корисними для забезпечення зовнішньополітичної діяльності держав світу.

Геостратегію розглядають також з позицій комплексного підходу, враховуючи різноманітні складові державної політики. Так, згідно з поглядами Е. Долмана, оціночна геостратегія держави повинна ґрунтуватися на міркуваннях «забезпечення військової, економічної, дипломатичної та соціокультурної переваги» [6, р. 80]. Нині набуває популярності також «методологічний» підхід, згідно з яким геостратегія має відігравати роль доволі широкої за змістовним охопленням сукупності (навіть системи) методів пізнання сутності зовнішньої політики держави. В. Цимбурський трактував геостратегію як «вміння перетворювати фундаментальні геополітичні картини світу в цілі та завдання конкретного гравця, забезпечені ресурсами та сценаріями» [3, с. 22]. Загалом «конструктивістський» підхід до вивчення геостратегії держав світу є досить продуктивним.

У геостратегії держави мають бути втілені «галузеві» напрями її політики на міжнародній арені. Особливо важливо, щоб ці напрями реалізовувалися взаємопов'язано, у комплексі. У такому разі існує можливість спрацювання свого роду «синергетичного ефекту», коли за рахунок цілеспрямованих та узгоджених дій у різних сферах у кінцевому підсумку досягається досить вагомий результат. Таким чином, геостратегія держави має носити комплексний характер. При цьому саме політична геостратегія покликана інтегрувати в єдиний комплекс інші стратегічні напрями зовнішньої політики держави – в економічній, військовій, культурній, інформаційній сферах. Наголошуємо на тому, що важливі положення практичної геостратегії держави досить часто офіційно не декларуються.

Традиційно геостратегія зводилася до визначення провідних напрямів зовнішньої політики держави, часто спрямованої на досягнення та/або збереження своєї влади (контролю) над зовнішніми геопросторовими об'єктами. У недалекому історичному минулому держави нерідко вступали

в конфронтацію з іншими державами-суперниками, навіть вели воєнні дії. За сучасними ліберальними уявленнями, геостратегія держави має передбачати передусім націленість на мирну взаємодію з іншими акторами, хоча при цьому неофіційна мета може полягати в забезпеченні впливу на них (чи навіть контролю над ними). Загалом доцільно виокремлювати геостратегії впливу (чи контролю), протидії («конфронтації») та співпраці («кооперації»). Попри низку наочних прикладів конфронтації, у сучасному світі все ж має переважати тенденція до подальшого розвитку мирного співробітництва між учасниками міжнародних відносин. Відповідно, у геостратегії більшості держав превалюють цілі та завдання, що передбачають співпрацю з іншими акторами чи забезпечення «м'якого» впливу на них. Водночас у неформальній геостратегії окремих держав проявляється націленість на конфронтацію з контрагентами й встановлення влади над зовнішніми об'єктами. У державній геостратегії може спостерігатися поєднання цілеспрямованості на співпрацю з одними акторами та конфронтацію – з іншими. При виникненні протидії між державами в політичній сфері водночас можливе часткове збереження їхнього економічного співробітництва. Офіційно проголошена державою політика рівноправної співпраці з тими чи іншими країнами може сполучатися в її реальній геостратегії з прихованим експансіонізмом. У разі поєднання в державній геостратегії цілей контролю, співпраці, конфронтації, – її доцільно кваліфікувати як «комбіновану».

Геостратегія держави визначає цілі її діяльності на міжнародній арені в політичній, а також військовій, економічній, культурній, інформаційній та інших сферах. Відповідно, у рамках геостратегії передусім виділяється політичний напрям, а разом з ним також військовий, економічний, культурний, інформаційний (чи культурно-інформаційний). За сучасних умов можна вже виокремлювати кібергеостратегію. Згідно зі своїми дослідницькими підходами, науковці та експерти виділяють різні напрями прикладної геостратегії та відповідні засоби їхньої реалізації. Зокрема, С. Цибульський виокремив низку засобів геостратегії: географічні, історичні, політичні, економічні, інформаційні, демографічні, етнічно-культурні, релігійні, воєнні [2, с. 124-126].

Вельми вагомою в геостратегії держави залишається військова складова. Для низки достатньо потужних держав світу зовнішня експансія, підкріплена військовою силою, залишається невід'ємним атрибутом їхньої поведінки на міжнародній арені. Для досягнення своїх стратегічних цілей в окремих ситуаціях вони виявляють спроможність вдаватися навіть до воєнних дій. Саме військовий потенціал держави має гарантувати надійний захист її національної безпеки. Але за

нинішніх потенційних воєнних небезпек, більшість держав світу не володіють достатнім військовим потенціалом для захисту від них. За сучасних умов надзвичайно важливого значення набуває стратегія, спрямована на співпрацю держав у військовій сфері задля спільного захисту своєї безпеки. При виробленні геостратегії держави велике значення приділяється також забезпеченню її геоекономічних інтересів, тісно пов'язаних із захистом безпеки (у широкому сенсі). Провідний (чи один з провідних) просторовий напрямок геостратегії держави на міжнародній арені кваліфікується як геостратегічний вектор [1, с. 53]. Такі вектори постають в якості основоположних і, зазвичай, довгострокових засад геостратегії держави на глобальному, регіональному чи/та локальному рівнях.

Для розробки геостратегії важливе комплексне врахування факторів міжнародного середовища. Потрібний аналіз сприятливих та несприятливих рис геополітичного положення держави у всьому світі, у макрореґіоні, регіоні, субреґіоні. На сучасну геостратегію держави суттєво впливає її інтегральний геополітичний потенціал. Для визначення останнього доцільно враховувати такі взаємопов'язані потенціали держави, як природно-ресурсний, військовий, політичний, економічний (фінансовий, промисловий, науково-технологічний, аграрний, комунікаційний), культурний, демографічний тощо [1, с. 54]. Правляча політична еліта зазвичай мотивує втілення певних вигідних для неї напрямів геостратегії потребами забезпечення національних інтересів, особливо захисту національної безпеки. Отже, геостратегія держави націлена, як правило, на реалізацію інтересів її правлячої еліти (з більшим чи меншим урахуванням потреб суспільства).

Сучасна прикладна геостратегія держави передбачає розроблення геополітичних проєктів, які реалізуються на різних рівнях геопросторової політичної організації суспільства. Досить часто геостратегія держави спрямовується на втілення в життя взаємопов'язаних геополітичних та геоекономічних проєктів на міжнародному рівні. Геостратегічні цілі також охоплюють культурну та інформаційну сфери, визначаючи відповідні завдання та напрями державних дій. Загалом до геостратегії держави доцільно висунути низку вимог – вона повинна: мати комплексний характер; враховувати можливості використання свого інтегрального потенціалу; брати до уваги співвідношення сил у міжнародному порядку та геополітику інших акторів; бути спрямованою на максимальне забезпечення національних інтересів, захист національної безпеки; передбачати досягнення достатньо чітко визначених результатів тощо.

Геопросторові рівні геостратегії держави визначаються на основі поставлених цілей та завдань, зумовлюються її реальним статусом у світі

й сучасними геополітичними та геоекономічними інтересами, особливо потребами захисту безпеки. Просторові амбіції держави, закладені в її геостратегію, мають ґрунтуватися на відповідному інтегральному потенціалі. Варто виокремити основні рівні геостратегії держав: світовий (глобальний); макрореґіональний; регіональний; субреґіональний (сусідський); стосовно окремих держав [1, с. 56]. У разі, поширення геостратегії держави на два чи більше реґіони, її доцільно кваліфікувати як трансреґіональну. На порядку денному мають постати, передусім, подальші розробки геостратегії «кооперації (навіть «інтеграції»)). Проте багато-які вчені традиційно зосереджуються на дослідженнях «конфронтаційної» геостратегії та її типів. І для цього існує чимало підстав, враховуючи актуальні явища геополітичного протиборства на міжнародній арені. Серед «конфронтаційних» геостратегій пропонується виокремлення трьох основних типів: наступальної; оборонної; відступальної. Маневрена геостратегія трактується як змішаний («гібридний») тип [1, с. 58].

Наступальна («офензивна») геостратегія досить часто носить експансіоністський характер і націлена на встановлення геополітичного контролю над зовнішніми географічними об'єктами. Відповідно до конкретних сфер дії експансіоністської геостратегії виокремлюються такі її види: політична, воєнна, економічна, ідеологічна, цивілізаційна (релігійна, культурна, мовна, етнічна), інформаційна, демографічна тощо. Водночас наступальна геостратегія може мати на меті відновлення втраченого геополітичного простору, покарання агресора, звільнення незаконно окупованої території іншої країни тощо. У таких випадках геостратегія, звісно, не є експансіоністською. Наступальна геостратегія, зазвичай, має комплексний характер, коли сукупність її видів цілеспрямовано та взаємопов'язано втілюється за допомогою відповідних засобів. У разі воєнної експансії решта видів відіграють допоміжні функції заради забезпечення успіху воєнних дій.

Нині на міжнародній арені набув поширення «м'який» експансіонізм, який носить, зазвичай, мирний, переважно латентний характер і здійснюється засобами, які формально не суперечать нормам міжнародного права. Водночас спостерігаються випадки реалізації експансіоністської геостратегії з використанням суто воєнних засобів, що може обґрунтовуватися, передусім, потребами (справжніми чи безпідставними) захисту національної безпеки. Актуальним завданням нині постає дослідження експансіоністських геостратегій окремих держав, що реалізуються з використанням комплексних технологій «гібридних війн», які поєднують досить різноманітний арсенал геополітичних засобів. Найбільшу небезпеку становить така експансіоністська геостратегія держави,

що передбачає безпосереднє застосування воєнної сили, що тягне за собою знищення економічних об'єктів, житлових споруд, призводить до жертв серед мирного населення, біженства, злочинів проти людяності. Позбавлена гуманізму (по суті, злочинна) геостратегія притаманна сучасній Росії. Вона проявилася в 2008 р. у воєнних діях проти Грузії, ще більшою мірою – під час «гібридної війни» проти України (2014–2022 рр.). Російська експансіоністська геостратегія на Близькому Сході вилилася в інтервенцію до Сирії, яка розпочалась у 2015 р. Російське збройне вторгнення до України в 2022 р. вже призвело до надзвичайно великих втрат для нашої країни. Сучасна російська геостратегія не може мати ніяких легітимних підстав та виправдань (геополітичних, цивілізаційних, ідеологічних тощо).

Оборонна («дефензивна») геостратегія визначає такі цілі та напрями реалізації зовнішньої політики держави, що передбачають її захист від агресивних дій чи різноманітних форм експансії з боку інших держав чи блоків [1, с. 61]. У принципі, оборонна геостратегія може носити активний чи пасивний характер і означає націленість на збереження державою своїх позицій на міжнародній арені, забезпечення консервації «статус-кво» чи хоча б його основних параметрів. «Стримувальна» геостратегія передбачає передусім активну оборону, втілення різноманітних варіантів дій, націлених на забезпечення ефективного захисту від зовнішньої експансії. Крім того, геостратегічне «стримування» може містити окремі акції, спрямовані, наприклад, на відновлення «статус-кво» на тих ділянках геопростору, які стали об'єктами експансії. Доречно виокремити специфічний різновид оборонної геостратегії – «автаркічну» [1, с. 62], котра має на меті забезпечення недоторканості геопростору держави завдяки максимальному обмеженню комунікацій з іншими країнами.

Геостратегія держави може передбачати поєднання оборонних та наступальних геополітичних акцій на різних ділянках геопростору як щодо одного конкурента (супротивника), так і декількох. Така геостратегія диктується геополітичною доцільністю й кваліфікується в якості маневреної. Згідно з державними стратегічними планами оборонна, наступальна і, навіть, відступальна стратегія щодо одного супротивника чи декількох можуть (принаймні теоретично) чергуватися не лише в просторі, а й у часі. Для України актуальним завданням постає розробка власної ефективної не лише оборонної, а й наступальної геостратегії.

Відступальна («ретирадна») геостратегія держави містить такі цілі та напрями її зовнішньої політики, що можуть передбачати вимушені поступки і навіть втрату контролю над окремими ділянками геопростору. Відступальна геостратегія, по суті, може означати або вкрай необхідний вимушений

«відступ» держави з основних сфер її впливу на міжнародній арені, або намагання хоча б частково зберегти свої позиції в певних країнах, або елементарне збереження державного суверенітету в умовах інтенсивної експансії з боку набагато сильнішої держави.

Висновки. Геостратегія, у широкому сенсі, передбачає виявлення та обґрунтування головних цілей, норм та принципів зовнішньої політики держави, а також загальне планування дій, розробку засобів та прийомів реалізації її інтересів на міжнародній арені. Для цього необхідне залучення потужного арсеналу теоретико-методологічних студій. У прикладному сенсі, геостратегія містить основні цілі, завдання та напрями зовнішньої політики держави, які можуть офіційно не декларуватися. Геостратегія держави визначає основні види, технології та засоби її практичної геополітики. Загалом у державній геостратегії може проявлятися прагнення досягнути цілей як співпраці, так і суперництва (чи навіть протиборства) з іншими акторами. У «комбінованій» геостратегії цілі встановлення або збереження контролю реалізуються в сполученні з цілями співпраці чи конфронтації, що передбачає використання відповідних засобів. Серед типів «конфронтаційної» геостратегії найбільш поширеними є наступальна, оборонна («активної оборони», «стримувальна»), а також «гібридна» маневрена. Наступальна (зокрема, експансіоністська) геостратегія часто здійснюється приховано з використанням «м'яких» технологій, що передбачають застосування політичних, економічних, інформаційних засобів, котрі зовні формально не суперечать нормам міжнародного права. Водночас експансіоністська геостратегія й нині іноді реалізується шляхом використання «жорстких» геополітичних засобів, навіть воєнної сили, що призводить до численних спустошень територій та загибелі людей. Для Української Держави актуальним завданням нині є вироблення ефективної наступальної геостратегії у війні проти агресора – Росії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гольцов А. Г. Геополітичний вимір стратегії Російської Федерації на пострадянському просторі : монографія. Київ : ЦУЛ, 2018. 392 с.
2. Цибульський С. І. Особливості геостратегії держав сучасності. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2009. Т. 2, № 84. С. 121–128.
3. Цымбурский В. Л. Геополитика как мировидение и род занятий. *Политические исследования*. 1999. № 4. С. 7–28.
4. Art R. A Grand Strategy for America. Ithaca, NY : Cornell University Press, 2003. 320 p.
5. Brzezinski Z. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives. New York: Basic Books, 1997. 240 p.
6. Dolman E. New Frontiers, Old Realities. *Strategic Studies Quarterly*. 2012. Vol. 6, № 1. P. 78–96.

7. Geopolitics, Geography and Strategy / C. S. Gray, G. Sloan (Eds.). London : Routledge, 2014. 304 p.

8. Gressey G. B. Asia's Lands and Peoples. New York: McGraw-Hill, 1994. 357 p.

9. Kennedy P. Grand Strategies in War and Peace: Towards a Broader Definition. *Grand Strategies in War and Peace* / P. Kennedy (ed.). New Haven, CT : Yale University Press, 1991. P. 1–10.

10. Krishnappa V. The Problem of Grand Strategy. *Journal of Defence Studies*. 2012. Vol. 6, № 3. P. 113–128.

11. Liddell Hart B. H. Strategy. 2d rev. ed. London: Faber & Faber, 1967. 430 p.

12. Wylie J. C. Military Strategy: A General Theory of Power Control (Classics of Sea Power). Annapolis, MD : Naval Institute Press, 2014. 208 p.

REFERENCES:

1. Goltsov, A. G. (2018). Gheopolitychnyj vymir strateghiji Rosijskoi Federaciji na postradjansjkomu prostori : monohrafija. [Geopolitical Dimension of the Strategy of the Russian Federation in the post-Soviet space]. Kyiv: CUL. [in Ukrainian].

2. Tsubulskyi, S. I. (2009). Osoblyvosti heostrategiiji derzhav suchasnosti [Features of States' Geostrategy of Modern Era]. Actual problems of International Relations. Vol. 2, No 84. [in Ukrainian].

3. Tsymbursky, V. L. (1999). Geopolitika kak mirovideniye i rod zanyatiy [Geopolitics as a Mode of Vision of the World and an Occupation]. Political Studies. No 4. [in Russian].

4. Art, R. (2003). A Grand Strategy for America. Ithaca, NY : Cornell University Press.

5. Brzezinski, Z. (1997). The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives. New York: Basic Books.

6. Dolman, E. (2012). New Frontiers, Old Realities. *Strategic Studies Quarterly*. Vol. 6, No 1.

7. Gray C. S., & Sloan, G. (Eds.). (2014). Geopolitics, Geography and Strategy. London : Routledge.

8. Gressey, G. B. (1994). Asia's Lands and Peoples. New York: McGraw-Hill.

9. Kennedy, P. (1991). Grand Strategies in War and Peace: Towards a Broader Definition. *Grand Strategies in War and Peace* / P. Kennedy (ed.). New Haven, CT : Yale University Press.

10. Krishnappa, V. (2012). The Problem of Grand Strategy. *Journal of Defence Studies*. 2012. Vol. 6, No 3.

11. Liddell Hart, B. H. (1967). Strategy. 2d rev. ed. London : Faber & Faber.

12. Wylie, J. C. (2014). Military Strategy: A General Theory of Power Control (Classics of Sea Power). Annapolis, MD : Naval Institute Press.

Geostrategy of the state: applied dimension

Goltsov Andriy Hennadiyovych

Doctor of Political Science,
Associate Professor at the Department
of Philosophy and International
Communication of the Faculty
of Humanities and Pedagogy
National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine
Heroiv Oborony str., 15, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-7696-3223

*The article examines the essence of state geostrategy in general, as well as in the applied dimension, meaningful features of applied geostrategy and its main types. Geostrategy, in a broad sense, contains the identification and justification of the main goals, norms, and principles of the state's foreign policy, as well as the general planning of actions, and the development of means and methods for realizing the state's interests in the international environment. The real geostrategy of the states may not comply with the norms of international law and universal morality. The states of the world do not officially articulate the content of their real strategy, but de facto embody its provisions, plans, and programs in their practical geostrategy. Applied geostrategy defines the main goals and objectives of the state's foreign policy at different hierarchical levels, and also develops directions and means of its implementation. The geostrategy is intended to develop practical recommendations for the optimal protection of the national security of the state and for the realization of its national interests. The geostrategy of the state is usually complex in nature, which means setting a number of interrelated goals and objectives in various fields of activity in the international arena, as well as determining the main means of their implementation. In geostrategy, first of all, the political direction is distinguished, and together with it, the military, economic, cultural, informational (or cultural-informational). The geostrategic vector is the leading (or one of the leading) spatial direction of the state's geostrategy and can be determined at the global, regional, or local levels. It is appropriate to distinguish geostrategies of influence (or control), "confrontation", and "cooperation". The article analyzes three main types of "confrontational" geostrategies: offensive, defensive, and retreating. Maneuverable geostrategy is a mixed ("hybrid") type, as it combines defensive and offensive geopolitical actions in different areas of geospace and at different times. An urgent task for the Ukrainian State is to develop an effective offensive geostrategy in the war against aggressive Russia. **Key words:** "grand strategy", geostrategy, applied geostrategy, national security, geostrategic vector, offensive geostrategy, defensive geostrategy, maneuverable geostrategy.*